

Výsady trnavských mešťanov (1238)¹

V mene najsvätejšej a nerozdielnej Trojice. Belo, z Božej milosti naveky kráľ Uhorska, Dalmácie, Chorvátska, Ramy, Srbska, Haliče, Vladimírska a Kumánska... na večnú pamäť dávame: úradu kráľovskej zvrchovanosti patrí sa zhromaždiť, čo je rozptýlené a zozbierané udržať a opatrovať svoj poddaný ľud v tichom pokoji, dávajúc každému to, čo mu patrí. Keď teda i miesto v Bratislavskom komitáte², ktoré sa nazýva Zumbothel (:Trnava:), zdá sa najvhodnejším na usadenie hostí, dávame hosťom bývajúcim v tomto mieste a tým, ktorí by sa tam chceli neskôr nastáhovať, takú výsadu, že budú patriť kráľovskej korune a nesmú byť podriadení právomoci nikoho, ani nijakým (:iným:) predpisom. Nesmú byť nútení nastúpiť do takého vojska, kde kráľ nebude osobne prítomný. Budú povinní postaviť z každých sto usadlostí³ jedného vojaka, všetkými patričnosťami vojenskými veľmi čestne vystrojeného. Nesmú sa donútiť nijakým súdom k súbojom ani medzi sebou, ani s inými, ale každá sporná vec sa musí vyriešiť prísahou dvanástich mužov. Svedkov možno privádzať proti nim iba zo svojho stredy alebo iných hostí, ktorí majú podobnú slobodu. Povinní sú dostaviť sa len pred kráľovský súd, alebo pred toho, koho si oni zvolia za richtára obce. Richtára, ktorého si zvolia spoločne, alebo ich väčšia a zámožnejšia časť, musí potvrdiť kráľ. Keby sa zistilo, že tento je nespôsobilý, odstráni sa z richtárskeho úradu kráľovskou mocou. Richtár má právo súdiť vo všetkých civilných a hrdelných pravotách, vzniknutých medzi nimi, alebo medzi nimi a cudzincami. Ak sa zistí, že je nedbanlivý, alebo nespravodlivý vo vysluhovaní, alebo ak je celá obec zainteresovaná na pravote, nech sa až potom obrátia na kráľovský súd. Všetci, ktorí do tejto obce prídu bývať, podriadení sú iba richtárovi. Vo veciach platenia mýt majú také práva, ako mešťania Stoličného Belehradu. S výmenou peňazí nech sa nezaoberá župný úradník, ale richtár sa v obci postará o kráľovské peniaze tak, aby boli chválou chýrne v zmysle kráľovských nariadení. Richtár s dvanástimi prísaznými bude mať právo vymerať trest s'atia alebo iný trest za zločiny

spáchané na okolí, ak by to bol však zeman, súdiť ho bude kráľovský súd. Prajeme si, čo sa týka ustanovenia farára, aby im bolo zachované všeobecné právo, totiž právo slobodne voliť farára, ktorého musia predstaviť ostrihomskému arcibiskupovi na potvrdenie, či je schopný, pritom majú zostať zachované práva Ostrihomskej kapituly na tie dôchodky, ktoré má z tejto farnosti. Desiatky nech platia podľa nemeckého zvyku v krížoch obilia, čo sa doteraz užívalo a zachovávalo. Slobodní ľudia, odkiaľkoľvek by chceli prísť bývať medzi nich, majú právo prisťahovať sa aj s majetkom bez prekážky. Ani župan, ani hocijaký iný hodnostár sa nesmie usadiť v ich obci bez ich súhlasu a ak sa niekto usadí tak, žeby neprotestovali proti nemu, musí si zadovážiť všetky svoje potreby spravodlivou kúpou. Keby

¹ Prepísané podľa: Dokumenty slovenskej národnej identity a štátnosti I. Bratislava 1998.

² Pomenovanie územno-správnych celkov. Župa, stolica.

³ Usadlosť je plošná miera; pôda s výmerou 5, 2 – 17, 3 ha.

však kráľ tam prišiel, uhradia mu podľa svojich možností jeho nevyhnutné výdavky. Nikto z nich nesmie v ich chotári predať alebo dať hocikomu dedičstvo alebo svoje nehnuteľné majetky, iba tomu, kto nám bude vykonávať podobné služby ako mešťania tejto obce. Ak ktokoľvek z nich zomrie bez dediča, má právo zanechať svoj hnuťný majetok komukoľvek. Dané skrz ruky nášho dvorského kancelára, magistra Štefana, roku 1238 od Narodenia Pána, nášho panovania tretieho (:roku:) v prítomnosti ctihodných otcov: Bartolomeja, biskupa vesprímskeho, Mateja, biskupa vacovského, Ondreja, župana bratislavského, Dominika, taverníka⁴ a nitrianskeho župana, čongrádskeho župana Mikuláša, vesprímskeho župana Renalda, Tomáša, správcu našej dvorskej kaplnky a prepošta svätého Vavrince a mnohých iných veľmožov našej krajiny. Aby však uvedené výsady pre nich mali večnú platnosť, tak v našich časoch ako aj za našich nástupcov, nechali sme túto listinu potvrdiť našou zlatou pečaťou.

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť, projekt je spolufinancovaný zo zdrojov ES – „Investícia do Vašej budúcnosti“

⁴ Taverník = vysoký krajinský hodnostár – správca kráľovských financií, zriedkavejšie sudca.